

6. Samfunnsansvar

Politiets Fellesforbund er en ansvarlig fagforening, som er opptatt av sine medlemmers lønns- og arbeidsvilkår på den ene siden, men også politirollen og dens utvikling på den andre. På landsmøtene fatter organisasjonen vår vedtak som har påvirkning på flere områder i samfunnet og den politiske diskusjonen om utviklingen av justissektoren. Det er en nær sammenheng mellom gode lønns- og arbeidsvilkår og et profesjonelt og kompetent lokalt forankret politi, som løser sine oppgaver til det beste for samfunnet. Forbundet er en sentral premisseleverandør for regjeringen og de ulike politiske partienes justispolitikk. Politiets Fellesforbund bidrar til å sette dagsorden og vi engasjerer oss i viktige saker av samfunnsmessig betydning.

De senere år har aktualisert politiet som en koordinerende og beskyttende aktør i en stadig mer usikker hverdag. Politiets håndtering etter Gjerdrum-raset, pandemien, og økt flyktingestrøm som følge av Russlands angrepskrig mot Ukraina, omtales i positive ordlag. Samtidig som ulike hendelser oppleves som ekstraordinære i et samfunnsmessig perspektiv, er kriser hverdagen for politiet som organisasjon. Belastningene av disse krisene kan ikke bæres av de enkelte medarbeidere i politiet gjennom bortfall av en forutsigbart og forsvarlig arbeidshverdag. Det er på høy tid med en bedre grunnberedskap i norsk politi.

Med bakgrunn i dette behovet hadde vi under Arendalsuka 2022 debatten «Når krise er den nye hverdagen. Har norsk politi grunnberedskap til å stå i den over tid?» Pandemievalueringen avdekket at ansatte følte seg mer slitne, og at man var usikker på de langsiktige personlige konsekvensene av den ekstraordinære innsatsen.

Politiets Fellesforbund har vært tydelig på at man forventer en gjennomgang av Politidirektoratet, og arbeidet er nå satt i gang. Hovedfokuset vårt er å sørge for at personalledelse foregår nærmest mulig de ansatte.

DFØ er samtidig i gang med å produsere sluttrapporten på nærpolitireformen. Her har Politiets Fellesforbund vært inne og gitt tydelige tilbakemeldinger om at det er mye positivt i reformen, men at intensjonene nok ikke er innfridd i forhold til ambisjonsnivået. Sluttrapporten kan bidra til å skape ny diskusjon om fremtidig retning for politiet i tiden etter reform. Inntrykket er at de politiske partiene forstår at ressursfordelingen har tilgodesett de funksjonelle driftsenhetene før de geografiske enhetene, og at det foreligger politisk vilje til å endre denne utviklingen. Hverdagsberedskapen og nok folk å ta av er viktige faktorer her. Samtidig har regjeringen bedt om innspill fra alle landets kommuner på hvorvidt noen ønsker seg nytt tjenestested. Etter en gjennomgang av hørings svarene er det liten tvil om at også kommunene ønsker seg mer synlig, tilstedeværende og forebyggende politi fremfor flere politibygger i tiden fremover.

Politiets Fellesforbund har vært aktiv bidragsyter til regjeringens tillitsreform, og vi avventer utrulling i justissektoren. Mål- og resultatstyring bidrar til å utvikle en kunnskapsstyrt tjeneste, men det er store forbedringspunkter i hvordan utviklingen av relevante parameter for målstyring gjøres. Det eksisterer et ubenyttet gevinstpotensial i det å inkludere lokale

tillitsvalgte og ansatte i utformingen av innholdet i arbeidshverdagene. Ingen kjenner distriktene eller særorganene bedre enn de som arbeider i dem til daglig.

6.1. Fremtidens politi

Politiets Fellesforbunds målbilder for fremtidens politi

Politiets Fellesforbund har over år jobbet for å fremme våre målbilder for fremtidens politi. Disse målbildene var også våre grunnpilarer i arbeidet med stortingsmeldingen Meld. St. 29 (2019- 2020) Politimeldingen – et politi for fremtiden.

Politiets samfunnsoppdrag står som en sentral og viktig bærebjelke i vår demokratiske velferdsstat. Gjennom et lokalt forankret nærpoliti med flerfoldig kompetanse, legges grunnlaget for at samfunnet får de polititjenester de har krav på; et politi av høy kvalitet, som er i forkant, som etterforsker, som oppklarer og irtettefører kriminalitet, og leverer trygghet til samfunnet. Politirølemeldingens ti grunnprinsipper utgjør fortsatt en solid plattform for politiets samfunnsoppdrag, selv om politiet endres.

Politiet skal kjennetegnes gjennom at befolkningen i Norge har høy tillit til politiet. For å sikre dette skal innbyggerne oppleve at politiet er til for dem.

Politiets Fellesforbunds målbilder;

- Innbyggerne skal oppleve at politiet er lokalt forankret gjennom å være desentralisert og integrert i lokalsamfunn
- Innbyggerne skal oppleve en god hverdagsberedskap som er tuftet på forebygging, etterforskning og operative tjenester
- Innbyggerne skal oppleve et tilgjengelig og tilstedeværende politi
- Innbyggerne skal oppleve at politiet utvikler seg i takt med samfunnsutviklingen
- Politiansatte skal oppleve en åpen og ærlig kultur hvor det er reell medbestemmelse og et godt ytringsklima
- Innbyggerne og politiansatte skal oppleve mangfold og likestilling

Innbyggerne skal oppleve at politiet er lokalt forankret gjennom å være desentralisert og integrert i lokalsamfunn

Politiet er en samfunnsinstitusjon som i samarbeid med andre skal sikre demokratiet, forebygge kriminalitet og styrke befolkningens trygghet. Kvaliteten på politiproduktet, politiets omdømme og tillit skapes i det direkte møtet mellom politi og innbyggere, innbefattet alle grupper i samfunnet.

Det er de ansatte som hver dag møter befolkningen med sin kompetanse og adferd i ulike situasjoner som bidrar til å løse samfunnsoppdraget. Skal samfunnsoppdraget løses på en tilfredsstillende måte må politiet være lokalt forankret og ha en god hverdagsberedskap. Dette krever tilstedeværelse og tilgjengelighet der hvor befolkningen bor og oppholder seg. Det er ikke tilstrekkelig at politiet bare kommer eller tar kontakt, etter at noe har skjedd. Politiet må ha tid og tillit til, dialogbasert samhandling med befolkningen.

Innbyggerne skal oppleve en god hverdagsberedskap som er tuftet på forebygging, etterforskning og operative tjenester

God hverdagsberedskap handler i første rekke om politiets evne til å forebygge og skape trygghet i hverdagen. Dette krevet at politiet, i samarbeid med andre, har en økt og helhetlig

satsing på, og tilnærming til kriminalitetsforebygging. Økt satsing på forebygging vil kunne gi mer tillit og er av stor samfunnsmessig verdi.

Et lokalt forankret nærpoliti har ressurser, kompetanse og slagkraft som trengs for å utøve samfunnsoppdraget. Hele politiet er en beredskapsorganisasjon. Det ordinære politiet utgjør den viktigste og fundamentale delen av politiets beredskap. Det er ofte den ordinære patruljen som kommer først til en hendelse og det er derfor viktig med et tilstrekkelig kompetansegrunnlag og øvingsmuligheter for å håndtere dette. Når kriser oppstår og rammer, har samfunnet behov for spydspissene, de nasjonale bistandsressursene og spesialistene.

Befolkningen skal oppleve et politi som har kapasitet og kompetanse til å etterforske både hverdagskriminalitet og kompliserte og tunge sakskomplekser på høyt faglig nivå. Hevet kvalitet og effektivitet i straffesaksarbeidet vil øke publikums rettsikkerhet.

En verden som kommer stadig nærmere endrer kriminalitetsbildet. Overgrep mot barn på nett, menneskehandel, narkotikakriminalitet og global terrorisme får stadig nye former. Politiansatte med både grunnleggende- og spesialistkompetanse på ulike fagfelt, må til for at politiet skal være slagkraftig. Politiet er derfor avhengig av trygge, kompetente og engasjerte medarbeidere.

Innbyggerne skal oppleve et tilgjengelig og tilstedeværende politi

Politiet skal ha kapasitet, kompetanse og ressurser til å være til stede der befolkningen er, i lokalsamfunn og i det digitale rom. Dette krever at politiet utvikler seg i takt med samfunnsutviklingen.

Befolkningen skal oppleve et kompetent politi som kommuniserer godt og utfører oppgavene med god kvalitet, enten dette gjelder kriminalitets- eller sivile og forvaltningsmessige gjøremål.

Tilstrekkelig bemanning er nødvendig for å skape tillit. Politiets bemanning må stå i forhold til forventninger og krav om et lokalt forankret nærpoliti, som sikrer lik polititjeneste i hele landet. Det betyr også at politihøgskolestudenter skal ha tillit til at de sikres arbeidsplasser etter endt utdanning. Det er mange nyutdannede som ikke har fått jobb i politiet og det gjør det også vanskelig å gi samfunnet det politiet som er lovet gjennom reformen.

Innbyggerne skal oppleve at politiet utvikler seg i takt med samfunnsutviklingen

Endringer i befolkningens mengde- og sammensetning, teknologiutvikling, kriminalitets- og trusselutvikling, kriminalpolitisk utvikling og klima- og miljøutvikling påvirker vårt samfunn. Det gjør at befolkningen endrer sin atferd.

Utvikling og bruk av nye metoder er avgjørende for at politiet skal evne å henge med i samfunnsutviklingen. Dette betyr at ansatte i politiet skal oppleve et høyt fokus på metodeutvikling og kvalitet. Ansatte skal oppleve at politiet er en lærende organisasjon som er god til å skape, tilegne seg og overføre kunnskap.

Politiansatte skal oppleve en åpen og ærlig kultur hvor det er reell medbestemmelse og et godt yringsklima

Ansatte skal oppleve en arbeidsplass hvor de behandles som etatens viktigste ressurs. Det betyr at ledelse i endringsprosesser, så vel som i det daglige, gjenspeiler en tillitsbasert ledelse, hvor ledere har kompetanse og personlige egenskaper til å motivere og ivareta medarbeidere. Ivaretagelsen skal blant annet innebære vern av skader i tjeneste og

skjerming av ansattes identitet. Ansatte skal oppleve en ledelseskultur som setter læring og videreutvikling i fokus. Det betyr også at ansatte skal kunne ytre seg, uten frykt for represalier, i kulturer med rom for åpenhet og ærlighet.

Ansatte og tillitsvalgte skal involveres og ha en reell medbestemmelse. Medbestemmelse er av stor verdi for det norske samfunnet som gjennom den norske modellen har sikret vår velstand, gjennom tillit og samhold. Svekkelse av medbestemmelsen, truer grunnleggende samfunnsverdier. I endringsprosesser er det avgjørende å sikre tilstrekkelig tid til reell medbestemmelse.

Innbyggerne og politiansatte skal oppleve mangfold og likestilling

Et større mangfold er nødvendig for at politiet skal være en attraktiv arbeidsplass, som evner å tiltrekke seg, benytte seg av, utvikle og beholde viktig kompetanse i fremtiden. Mangfoldet i samfunnet skal gjenspeiles i politiet, som et viktig bidrag til å levere på politiets samfunnsoppdrag.

Fremtidens politi skal kjennetegnes av å være en mangfoldig etat, med ulikhet i kjønn, alderssammensetning, etnisk bakgrunn, religion, seksuell orientering (kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk), ulik funksjonsevne, utdanningsbakgrunn og med god kjønnsbalanse i lederstillinger.

Forbundsstyret innstiller til landsmøtet å opprettholde vedtaket:

1. Politiets Fellesforbund skal arbeide for at fremtidens politi er rustet til å møte fremtidens utfordringer med sin kompetanse og slagkraft.

6.2. Grunnberedskapen i norsk politi

Norge og verden har de senere årene opplevd flere større hendelser og kriser. Flyktningkrisen på Storskog ble erstattet av pandemi. Og pandemien ble erstattet av en ny flyktningstrøm og krig i Europa. Disse stadige samfunnskrisene er blitt den nye hverdagen for norsk politi å håndtere. Grunnberedskapen til norsk politi må styrkes for å kunne håndtere de forventningene som tillegges justissektoren. Den kontinuerlige omprioriteringen av ressurser og flytting og beordring av mannskaper krever mye.

Å bistå mennesker som har opplevd grusomheter er en stor personlig belastning. Selv godt utdannede og svært erfarne politiansatte finner det krevende å stå i en slik situasjon over tid. Personalledelse og personalomsorg under skiftende forhold er utfordrende, men veldig viktig for at de som står midt i situasjonen skal holde ut. Grunnberedskapen til norsk politi må styrkes for å gjøre politiet i stand til å håndtere samfunnsoppdraget og sin rolle i totalforsvaret.

Politiets Fellesforbund spilte inn to hovedprioriteringer inn mot statsbudsjettet 2023. Det ene kravet er 300 millioner for å øke dekningsgraden i politidistrikt som ligger under målkravet om to politi per 1000 innbyggere. Det andre kravet er økte midler til etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen.

Når det gjelder det første kravet, dekningsgraden, er det nasjonale måltallet om to politi per 1000 innbyggere nådd. Men dekningsgraden i åtte av tolv politidistrikt er under målkravet om to politi per 1000 innbyggere. Per tredje kvartal 2021 lå Vest politidistrikt lavest med en politidekning på 1,58 og Sør-Vest politidistrikt på 1,6. For at politidistriktene skal ha en dekningsgrad på to politi per 1000 innbyggere per tredje kvartal 2021 skulle det vært ansatt 1

126 flere politifolk i politidistriktene. Dette utgjør en årskostnad på ca. 1, 2 milliarder basert på gjennomsnittlig kostnad for en politistilling. Politiets Fellesforbund krevde derfor 300 millioner for å øke dekningsgraden i politidistriktene og for å opprettholde bemanningen i tråd med nærpolitireformens intensjoner.

Politiets Fellesforbunds andre krav er økte midler til etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen. Politihøgskolen (PHS) er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politietaten. Gjennom utdanning, forskning og formidling bidrar PHS til utvikling av et kunnskapsstyrt politi. For at politiet skal bli i stand til å løse samfunnsoppdraget, må politiets kompetanse og kapasitet videreutvikles. Kompetanse er en avgjørende faktor for å styrke grunnberedskapen i norsk politi.

Etter- og videreutdanning for politiansatte er viktig for å fremme innbyggernes rettsikkerhet og trygghet. Det er derfor avgjørende å sikre våre medlemmer nødvendig kompetanseutvikling og en tilfredsstillende lønnsutvikling slik at en videre karriere i politiet er attraktiv. Politihøgskolen tilbyr etter- og videreutdanning med høy kvalitet innenfor etterforskning, operativt politiarbeid, politiledelse, organisasjonsutvikling, forebygging, mangfold, sivil rettspleie, forvaltning og utdanning for jurister. I tillegg tilbys masterutdanning innen etterforskning, politivitenskap og politiledelse.

Vi har gjennom flere år registrert at kapasiteten på etter- og videreutdanningen ved Politihøgskolen er for lav. Politiets Fellesforbund foreslår derfor en kapasitetsøkning på 450 studentplasser (15 %) på etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen noe som i sum beregnes til 57 millioner kroner.

Politiets Fellesforbund mener at budsjettforslag 2023 ikke setter politiet i stand til å løse samfunnsoppdrag på en tilfredsstillende måte.

Etter den senere tids diskusjoner om viktigheten av totalberedskapen i Norge, finner Politiets Fellesforbund det kritikkverdig at statsbudsjettet ikke innebærer en reell økning av politibudsjettet. Vi kan ikke se at budsjettforslaget gjør det mulig å opprettholde innøvrende års aktivitet. Vi frykter derfor at de midlertidige politistillingene ikke blir videreført og at flere ferdigutdannede politifolk går ut i arbeidsledighet.

At 100 studieplasser videreføres med 27 millioner er positivt, men disse plassene er ikke finansiert i form av nye stillinger i politibudsjettet. Andelen midlertidige ansettelser fra de fire siste kullene fra Politihøgskolen er bekymringsfull. Tall fra andre tertial 2021 viser at hele 1063 ferdigutdannede politibetjenter er i midlertidige stillinger. Andelen midlertidige stillinger har aldri vært høyere for politistillinger sammenlignet med alle år. Dette står i sterk kontrast til de politiske signalene som fulgte bevilgningene for 2021 om at de 400 såkalte koronastillingene nå skulle gjøres faste.

Hurdalsplattformens intensjoner om å styrke polititjenesten med forbyggende enheter, flere oppgaver og ressurser samt sikre en minimumsbemanning per tjenestested, innfris ikke med dette politibudsjettet. Forslag om 75 millioner til å styrke polititjenestene i landet er ikke tilstrekkelig, særlig ikke når vi vet at det planlegges å åpne flere tjenestesteder for den samme potten. Politiets Fellesforbund er tydelig på at vi trenger folk fremfor bygg.

Kravet om økte midler til etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen er heller ikke innfridd. For at politiet skal settes i stand til å løse samfunnsoppdraget er kompetanseheving avgjørende.

Forbundsstyret innstiller til landsmøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Politiets Fellesforbund skal arbeide for å styrke grunnberedskapen i norsk politi.

2. Politiets Fellesforbund skal arbeide for at alle som utdannes fra Politihøgskolen kommer i fast jobb i politietaten, ved at politisk bestemte opptak gjenspeiles i tildelinger gjennom statsbudsjettet.
3. Politiets Fellesforbund skal arbeide for en kapasitetsøkning på 450 studentplasser på etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen.

6.3. Politimyndighet og påtalemyndighet

Politimyndighet er et stort og viktig tema med potensielt mange aktuelle elementer og avhengigheter som sammen må vurderes nøye. Et aktuelt eksempel er det pågående arbeidet med nytt gradssystem. I Politiets Fellesforbunds høringssvar var vi klare på betydningen av politimyndigheten og at forståelsen for hva den innebærer synes å være for lav blant mange viktige aktører, både internt i politiet og ellers i samfunnet. Særlig fremtredende er mangelen på forståelse for at det å inneha en politigrad medfører ansvar for inngripen, også på fritiden, 24 timer i døgnet og hele året, om nødvendig med makt. Nettopp dette ansvaret er en viktig del av grunnlaget for de særskilte betingelser som medfølger politistillinger.

I debatten omkring stortingsmeldingen om fremtidens politi opplevde vi en sammenblanding av diskusjon om hvilken kompetanse politiet trenger i sin helhet, med spørsmålet om hvilken kompetanse politifolk med politigrader skal ha. Det vil alltid være en politisk diskusjon rundt hvor mange politifolk med politigrader Norge trenger og hvor mange med annen kompetanse det er behov for i politiet.

Samtidig bør det være klart at bachelor fra Politihøgskolen er et individuelt kompetansekrav for politifolk med politigrader. Det er særlige opptakskrav til politihøgskoleutdanningen, og en skikkethetsnemd, nettopp for å sikre at de som uteksamineres er skikket til å kunne ivareta det ansvaret det er å ha politigrad. Enkelte har likevel ment at erfaring/ansiennitet i en sivil stilling i politiet bør kunne erstatte manglende formalkompetanse fra bachelorutdanningen på Politihøgskolen. Dette ville etter vår oppfatning være forbigåelse av skikkethetskravene som politifolk er underlagt.

Når det gjelder skikkethet vurderes den også i andre studieløp, men det er en negativ vurdering. Man er kvalifisert for yrket hvis ikke noe spesielt skulle oppstå som gjør at man foretar en vurdering av skikkethet. I politiet er det imidlertid en positiv vurdering av skikkethet som er ett av flere inngangskriterier for å i det hele tatt kunne starte på utdanningsløpet.

Selv om politiutdannelsen har vært omtalt som en generalistutdanning, så må det heller ikke være noen tvil om at bachelorutdanningen på Politihøgskolen er Norges eneste spesialutdanning for etterforskere, forebyggere, operativ patruljetjeneste og for det å kunne ivareta det ansvaret det er å inneha en politigrad. Det er ingen andre utdannelser som gjør noen til spesialister på disse rollene, men det er mange andre utdanninger som kan gi annen spesialistkompetanse som politiet også har nytte av innenfor de samme områdene. Dette betyr ikke at disse spesialistkompetansene er mindre viktige.

Politimyndighet tildeles i kraft av stilling som politi og krever at vedkommende fyller de krav som settes til stillingen. Handlingsplikten som følge av politimyndighet stiller store krav til skikkethet, kompetanse, ferdigheter og menneskelige kvalifikasjoner. Dette handler om politiets totale beredskapskapasitet og det å kunne benytte makt på samfunnets vegne og/eller håndtere alvorlige hendelser.

Som følge av landsmøtevedtakene fra 2020 om utredning av den integrerte påtaleordningen og arbeid for myndighetsskille mellom politimyndighet og påtalemyndighet, ble det besluttet

av forbundsstyret å nedsette en sentral arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen er siden ledet av forbundsstyremedlem Håkon Moan, og har et faglig mandat om å få på plass en juridisk utredning av et mulig myndighetsskille.

Hva er utfordringene med et skille mellom politi- og påtalemyndighet, hva kan være fordelene, og er det i det hele tatt juridisk mulig? Konsekvensene av et skille, og noen spørsmål rundt historikken og begrunnelsen for dagens system var utgangspunktet for arbeidsgruppen til forbundsstyret.

Oppsummert skal arbeidsgruppen sørge for å;

- Utrede konsekvenser av myndighetsmessig skille mellom politimyndighet og påtalemyndighet.
- Utrede hvilke begrensninger det ligger i begrenset politimyndighet.
- Utrede hvilke krav/kvalifikasjoner som ligger til grunn for å oppnå full politimyndighet.

Arbeidsgruppen har hatt flere møter, også med eksterne bidragsyttere som f.eks. politiavdelingen i Justisdepartementet, og Politihøgskolen. Det er besluttet at professor Tor-Geir Myhrer skal lede den juridiske utredningen.

Utredningen vil fungere som et kunnskapsgrunnlag i det videre arbeidet med landsmøtevedtakene.

Samtidig med Politiets Fellesforbunds interne arbeid med disse spørsmålene, står vårt krav om en ekstern utredning av fordeler og ulemper ved den integrerte påtaleordningen i politiet fast.

Forbundsstyret innstiller til landsmøtet å videreføre følgende vedtak:

1. Politiets Fellesforbund skal arbeide for et myndighetsmessig skille mellom politimyndighet og påtalemyndighet. Det skal stilles krav om Politiskolen/Politihøgskolen for å inneha full politimyndighet.
2. Politiets Fellesforbund skal arbeide for at det gjennomføres en utredning av fordeler og ulemper ved den integrerte påtaleordningen i politiet.